

УДК 373.2.02(477)

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2023.38.11861>

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Наталія Мачинська

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Туган-Барановського 7, Львів, Україна, UA-79005
nataliya.machynska@lnu.edu.ua*

Статтю присвячено аналізу теоретико-практичних аспектів організації методичної діяльності в закладі дошкільної освіти. Запропоновано різні підходи до визначення поняття «методична робота», визначено спільні ознаки, показано мету і завдання методичної роботи, подано перелік нормативних документів, які врегульовують діяльність методичної служби в закладі дошкільної освіти. Зазначено окремі положення діяльності вихователя-методиста, визначені у професійному стандарті вихователя закладу дошкільної освіти.

Описано напрями організації методичної роботи в закладі дошкільної освіти (відбір і методичне опрацювання сучасних досягнень у галузі дошкільної освіти; розробка методичних рекомендацій щодо впровадження новацій у практику роботи дошкільного закладу; розроблення зразків розвивальних посібників з різних видів роботи з дітьми; надання практичної допомоги щодо організації життєдіяльності дітей; систематичне вивчення та аналіз стану освітнього процесу; узгодження діяльності методичного кабінету з різними структурами; запобігання виникненню конфліктних ситуацій у педагогічному колективі закладу дошкільної освіти тощо). Визначено принципи (пріоритет гуманістичних педагогічних цінностей; розширення самосвідомості педагога; активізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії; пріоритет інтересів замовника освітніх послуг; безперервність методичного супроводу; реалізація індивідуалізації педагогічної діяльності тощо) та функції діяльності (спонукальна, коригуюча, стимулююча, стабілізаційна, розвивальна, прогностична) методиста закладу дошкільної освіти.

Систематизовано, зіставлено та укладено в таблицю функції, принципи та напрями діяльності методиста закладу дошкільної освіти, показано їх взаємозумовленість та взаємозалежність; зазначено на доцільності та важливості систематичної й цілеспрямованої діяльності методиста для ефективності освітнього процесу закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: методична діяльність, методист, принципи діяльності, функції діяльності, методична служба, методичний кабінет.

Організація ефективної роботи закладу дошкільної освіти (ЗДО) значною мірою залежить від чіткої цілеспрямованої організації методичної служби, яку врегульовують багатьма нормативними документами та

визначають компетентність вихователя-методиста. Трактують поняття «методична робота» виконують дослідники у різних аспектах. Проаналізуємо деякі з них.

Богуш А. стверджує, що методична робота – це систематична колективна та індивідуальна діяльність педагогічних кадрів, спрямована на підвищення їхнього науково-теоретичного, загальнокультурного рівня психолого-педагогічної підготовки і професійної майстерності [1, с. 9].

Під поняттям «методична робота» Шинкар Т. зазначає, що це спеціально організована діяльність колективу фахівців системи безперервної освіти, що ґрунтується на досягненнях науки та передового досвіду й зорієнтована на особистісно-професійний розвиток педагога, досягнення оптимальних результатів освіти, виховання та розвиток особистості дитини [9, с. 167].

На офіційному сайті освітян «Педрада» зазначено, що успіх роботи закладу дошкільної освіти багато в чому залежить від рівня професійно-педагогічної компетентності вихователів. Тому головне в науково-методичній роботі закладу дошкільної освіти – надання систематичної, своєчасної і достатньо практичної допомоги вихователям [5].

Як бачимо, спільними ознаками різних дефініцій є спрямування методичної роботи на формування професійної компетентності вихователів ЗДО, підвищення їх професійної майстерності впродовж життя.

Як зазначає Богуш А., метою і завданням методичної роботи у ЗДО є:

- використання інноваційних та інтерактивних методів у роботі з дітьми;
- застосування інформаційно-комунікативних технологій як у підвищенні своєї кваліфікації, так і в роботі з дітьми;
- організація і впровадження обміну досвідом роботи вихователів різних вікових груп;
- вивчення та узагальнення кращого педагогічного досвіду;
- підвищення рівня креативності вихователів [1, с.13].

Освітній процес у ЗДО загалом і методичну роботу зокрема організовують на засадах важливих чинних нормативних документів, зокрема: Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Наказ «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів», Примірне положення про методичний кабінет закладу дошкільної освіти, Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», Інструктивно-методичні рекомендації «Щодо організації діяльності закладів освіти, що забезпечують здобуття дошкільної освіти...», які розробляють і пропонують практичним

фахівцям дошкільних установ перед початком кожного нового навчального року.

Шинкар Т. стверджує, що методична робота є багатоаспектним поняттям і передбачає виконання багатьох важливих завдань у закладі дошкільної освіти: систематичне вивчення стану освітнього процесу, професійної компетентності педагогів, динаміки змін у розвитку здобувачів дошкільної освіти; консультування та допомога педагогам щодо планування освітнього процесу з дітьми; організація співпраці з батьками; моделювання змісту, форм та методів освітнього процесу; підвищення педагогічної майстерності та вдосконалення професійної компетентності педагогів; вивчення, узагальнення та поширення перспективного педагогічного досвіду; створення сприятливого психологічного клімату в педагогічному колективі; добір та опрацювання методичної, наукової літератури та надання рекомендацій щодо її впровадження в освітній процес закладу дошкільної освіти тощо [9, с. 253].

Організацію, коригування, науково-педагогічний та теоретико-практичний супровід методичної діяльності в ЗДО забезпечує методичний кабінет ЗДО і вихователь-методист.

У Примірному Положенні про методичний кабінет закладу дошкільної освіти зазначено, що методичний кабінет закладу дошкільної освіти (далі – методичний кабінет) є центром методичної допомоги педагогічним працівникам закладу дошкільної освіти та поширення серед батьків психолого-педагогічних знань щодо забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок [6].

Планування діяльності вихователя-методиста ЗДО передбачено основними положеннями, визначеними Методичними рекомендаціями щодо впровадження Професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти», зокрема:

- підвищення якості професійної діяльності вихователя;
- підтримка вихователів під час складання плану самоосвіти;
- підвищення якості освітнього процесу, вивчення його стану;
- координація роботи команди психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами;
- сприяння створенню професійних спільнот;
- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з батьками вихованців, педагогічними працівниками, громадськістю;
- підготовка до атестації вихователів [4, с.5].

Шанскова Т. наголошує, що вихователь-методист ЗДО виконує методичний супровід вихователів у контексті виконання ними завдань професійної діяльності. До завдань вихователя-методиста дослідниця

відносить: аналіз можливостей, потреб вихователів щодо потреби професійної самореалізації; вивчення напрямів діяльності вихователів безпосередньо в освітньому процесі ЗДО; проектування та допомога у реалізації особистої траєкторії професійного зростання кожного вихователя; організація роботи з ресурсами методичного кабінету, заохочення до самоосвіти та саморозвитку [8, с. 46].

Мельник І. наголошує, що організацію методичної роботи в ЗДО виконують у контексті реалізації таких завдань:

- відбір і методичне опрацювання наукових, практичних досягнень у галузі дошкільної освіти, надання рекомендацій щодо їх упровадження в практику роботи дошкільного закладу;
- розроблення методичних рекомендацій, зразків розвивальних посібників з різних видів роботи з дітьми тощо;
- надання практичної допомоги педагогам, батькам вихованців щодо організації життєдіяльності дітей;
- систематичне вивчення стану освітнього процесу, динаміки змін у розвитку дітей дошкільного віку, професійної компетентності педагогічних працівників;
- моделювання змісту, форм і методів підвищення фахової кваліфікації, майстерності педагогів дошкільного закладу, підвищення рівня психолого-педагогічної культури батьків вихованців;
- виявлення, вивчення, узагальнення та поширення перспективного педагогічного досвіду з метою його застосування в освітньому процесі та удосконалення професійної компетентності педагогів;
- узгодження діяльності методичного кабінету з роботою психологічної служби, методичних кабінетів (центрів) міста (району) та інших структур;
- створення позитивного психологічного клімату, запобігання виникненню конфліктних ситуацій у педагогічному колективі дошкільного закладу, їх вивчення і розв'язання;
- організація взаємодії із загальноосвітніми навчальними закладами з метою забезпечення наступності між дошкільною та початковою ланкою освіти [3].

Діяльність методиста ЗДО суттєво впливає на професійний розвиток педагогів. Шанскова Т. виокремлює такі основні функції діяльності методиста:

1. Спонукальна – передбачає актуалізацію потреби педагога ЗДО у професійному саморозвитку та подальшій професійній самореалізації.
2. Корегуюча – сприяє виявленню проблем у професійній діяльності та надання рекомендацій щодо їх усунення.

3. Стимулююча – виражається у заохоченні педагогічного працівника ЗДО щодо реалізації індивідуальної траєкторії професійного розвитку.

4. Стабілізаційна – забезпечує своєчасну підтримку впевненості педагога у можливості досягнення цілей і завдань професійного саморозвитку й адекватну оцінку позитивних змін у професійній діяльності педагогічного працівника.

5. Розвивальна – передбачає створення умов для неперервного професійного розвитку.

6. Прогностична – надає орієнтири щодо проектування та моделювання оптимальних умов професійного розвитку.

7. Евристично-емпірична – реалізує науково-методичне забезпечення умов для практичної апробації та реалізації творчих здобутків педагогічного працівника ЗДО [8, с. 47].

Скрипник Н. стверджує, що організація методичної роботи в закладах дошкільної освіти ефективно реалізується за умови дотримання таких принципів методичного супроводу:

- пріоритет гуманістичних педагогічних цінностей, за якого розвивається особистість педагога як суб'єкт неперервної педагогічної освіти;
- розширення самосвідомості педагога як спосіб допомоги педагогу в усвідомленні своїх внутрішніх потенційних можливостей у вирішенні педагогічних проблем;
- активізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії, де пріоритетними є щирість і відкритість, що підвищує взаєморозуміння методиста з іншими учасниками освітнього процесу на особистісному рівні;
- пріоритет інтересів замовника освітніх послуг, що є вирішенням освітніх завдань з максимальною користю для дитини;
- безперервність методичного супроводу, який гарантує допомогу і підтримку педагогу у вирішенні фахових завдань;
- реалізація індивідуалізації педагогічної діяльності, яка забезпечує самостійність і свободу кожного педагога у виборі шляхів, методів і прийомів;
- вирішення професійно-педагогічних завдань [7, с. 72].

Уважаємо, що запропонований дослідницею перелік принципів не є постійним. З огляду на динамічність розвитку суспільства загалом, реформування системи дошкільної освіти, активне залучення до впровадження тенденцій євроінтеграційних освітніх процесів, принципи змінюватимуться і коригуватимуться.

З метою створення цілісності організації методичної роботи в ЗДО ми систематизували принципи методичного супроводу, функції діяльності

методиста ЗДО та шляхи реалізації (див. таблицю), де чітко простежується взаємозумовленість та взаємозалежність усіх компонентів.

Співвідношення функцій, принципів та напрямів діяльності методиста ЗДО

Принципи методичного супроводу	Функції діяльності методиста ЗДО	Шляхи та напрями реалізації
Пріоритет гуманістичних педагогічних цінностей	Спонукальна	Тренінги по комунікативній взаємодії
Розширення самосвідомості педагога	Корегуюча	Засоби діагностики та профілактичних заходів
Активізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії	Стимулююча	Формування індивідуальної та колективної мотивації професійної діяльності. Налагодження ефективної педагогічної взаємодії на засадах партнерства
Пріоритет інтересів замовника освітніх послуг	Стабілізаційна	Налагоджена система мотиваційних заходів та професійного зростання
Безперервність методичного супроводу	Розвивальна	Цикл тренінгів та вебінарів, об'єднаних спільною метою та просвітницькими завданнями
Реалізація індивідуалізації педагогічної діяльності	Прогностична	Формування індивідуальної траєкторії особистісного та професійного зростання
Креативність та інноваційність педагогічної діяльності	Евристично-емпірична	Обмін кращим педагогічним досвідом у системі підвищення кваліфікації, проходження стажування. Залучення до створення та участі у різноманітних проєктах на рівні дошкільної установи, освітніх установ міста, регіону тощо

Аналіз запропонованих компонентів методичної роботи в ЗДО дає можливість констатувати, що ефективність організації методичної роботи в ЗДО залежить від багатьох організаційно-методичних, нормативно-правових та теоретико-практичних аспектів. Ми виокремлюємо такі:

1. Ґрунтовне вивчення та чітке використання нормативних документів (миттєве реагування на прийняття новітніх нормативних актів), які врегульовують організацію та діяльність методичної служби в ЗДО.

2. Вивчення новітніх джерел науково-теоретичного супроводу методичної роботи в ЗДО.

3. Аналіз результатів кращого педагогічного досвіду та пошук шляхів можливої імплементації такого досвіду у практику роботи конкретного ЗДО.

4. Створення розгалуженої мережі системи підвищення кваліфікації для вихователів та вихователів-методистів ЗДО, з урахуванням особливих умов організації освітнього процесу в умовах воєнного стану.

5. Формування лідерських якостей у керівників методичної служби ЗДО.

6. Налагодження тісної співпраці на засадах педагогіки партнерства з різними структурами, які забезпечують ефективну організацію системи дошкільної освіти, а також з батьками та громадськими організаціями.

Перспективи подальших наукових досліджень убачаємо в налагодженні співпраці із закладами дошкільної освіти зарубіжних країн у галузі вивчення досвіду методичної роботи.

1. *Богущ А.* Методична робота в закладах дошкільної освіти: навч. посібник. 2022. 200 с. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/15970/1/Vohush.pdf> (дата звернення 10.04.2022).

2. *Махня Т. А., Бобир В. Г.* Організація методичної роботи з керівниками закладів дошкільної освіти в міжкурсовий період // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2017 р. Вип. 54 (107). С. 166–172. URL: [https://lib.iitta.gov.ua/719298/1/%D0%9C%D0%B0%D1%85%D0%B8%D0%BD%D1%8F_%D0%91%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%80_2017_54_23%20\(2\).pdf](https://lib.iitta.gov.ua/719298/1/%D0%9C%D0%B0%D1%85%D0%B8%D0%BD%D1%8F_%D0%91%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%80_2017_54_23%20(2).pdf) (дата звернення 10.04.2023).

3. *Мельник І.* Організація методичного супроводу освітньої діяльності ЗДО в умовах інноваційного розвитку. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21080/3/metodsuprovid.pdf> (назва з екрану) (дата звернення 14.04.2023).

4. Методичні рекомендації щодо впровадження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» / МОН № 1/15511-22 від 20.12.2022. URL: <chrome-extension://efaidnbmninnibpcajpcglclefindmkaj/https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/63a1c2/b78/63a1c2b78c6a9926517861.pdf> (дата звернення 11.04.2023).

5. Методична робота в закладі дошкільної освіти. Педрада. портал освітян України. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/2182-metodichna-robotav-zaklad-doshklno-osvti> (дата звернення 12.04.2023).

6. Примірне положення про методичний кабінет закладу дошкільної освіти / Наказ Міністерства освіти і науки України 16.04.2018. № 372. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0372729-18#Text> (дата звернення 12.04.2023).

7. Скрипник Н. Principles of organization of methodical work in preschool educational institutions in modern realities // SworldJournal. № 5(11–05). С. 69–74. URL: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2022-11-05-066> (дата звернення 10.04.2023).

8. Шанскова Т. І. Професійний розвиток педагогічних працівників закладів дошкільної освіти у процесі методичної роботи // Педагогіка формування творчої особистості у вищих і загальноосвітніх школах. Запоріжжя, 2020. Вип. 70. Т. 4. С. 45–50. URL: http://eprints.zu.edu.ua/32328/1/%D0%A8%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf Дата звернення 10.04.2023

9. Шинкар Т. Ю. Методична робота в закладах дошкільної освіти: нормативно-правові аспекти // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2020. Вип. 4 (28). С. 252–257. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/32650/1/Shynkar_MRvZDONPA_2020.pdf (дата звернення 10.04.2023).

References

1. Bohush, A. (2022). *Metodychna robota v zakladakh doshkilnoi osvity: navch. posibnyk* 200 s. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/15970/1/Bohush.pdf> (data zvernennia 10.04.2023).

2. Makhynia, T. A., Bobyr, V. H. Orhanizatsiia metodychnoi roboty z kerivnykamy zakladiv doshkilnoi osvity v mizhkursovyi period. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, 2017 r. 54 (107), 166–172. URL: [https://lib.iitta.gov.ua/719298/1/%D0%9C%D0%B0%D1%85%D0%B8%D0%BD%D1%8F_%D0%91%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%80_2017_54_23%20\(2\).pdf](https://lib.iitta.gov.ua/719298/1/%D0%9C%D0%B0%D1%85%D0%B8%D0%BD%D1%8F_%D0%91%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%80_2017_54_23%20(2).pdf) (data zvernennia 10.04.2023).

3. Melnyk, I. *Orhanizatsiia metodychnoho suprovodu osvitnoi diialnosti ZDO v umovakh innovatsiinoho rozvytku*. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21080/3/methodsuprovid.pdf> (назва з екрану) (data zvernennia 14.04.2023).

4. *Metodychni rekomendatsii shchodo vprovadzhennia profesiinoho standartu «Vykhovatel zakladu doshkilnoi osvity»*, MON № 1/15511-22 vid 20.12.2022. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/63a1c2b78/63a1c2b78c6a9926517861.pdf> (data zvernennia 11.04.2023).

5. *Metodychna robota v zakladi doshkilnoi osvity. Pedrada. portal osvitian Ukrainy*. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/2182-metodichna-robota-v-zaklad-doshkln-osvti> (data zvernennia 12.04.2023).

6. *Prymirne polozhennia pro metodychnyi kabinet zakladu doshkilnoi osvity*, Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy. 16.04.2018. № 372. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0372729-18#Text> (data zvernennia 12.04.2023).

7. Skrypnyk, N. (2022). Principles of organization of methodical work in preschool educational institutions in modern realities. *SWorldJournal*, 5(11-05), 69–74. URL: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2022-11-05-066> (data zvernennia 10.04.2023).

8. Shanskova, T. I. (2020). Profesiinyi rozvytok pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv doshkilnoi osvity u protsesi metodychnoi roboty. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchych i zahalnoosvitnikh shkolakh*. Zaporizhzhia, 70, 4, 45–50. URL: http://eprints.zu.edu.ua/32328/1/%D0%A8%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf (data zvernennia 10.04.2023).

9. Shynkar, T. Yu. (2020). *Metodychna robota v zakladakh doshkilnoi osvity: normatyvno-pravovi aspekty, Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*, 4 (28), 252–257. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/32650/1/Shynkar_MRvZDONPA_2020.pdf (data zvernennia 10.04.2023).

Стаття: надійшла до редколегії 23.05.2023

доопрацьована 29.05.2023

прийнята до друку 08.06.2023

**ORGANIZATIONAL PRINCIPLES OF METHODOLOGICAL WORK
IN AN INSTITUTION OF PRESCHOOL EDUCATION****Nataliia Machynska**

*Ivan Franko National University of Lviv,
Tuhan-Baranovskoho Str., 7, Lviv, Ukraine, UA-79005
nataliya.machynska@lnu.edu.ua*

The article is devoted to the analysis of theoretical and practical aspects of the organization of methodological activities in a preschool education institution. The author proposed different approaches to defining the concept of «methodological work», identified common features, showed the purpose and tasks of methodological work, presented a list of regulatory documents that regulate the activity of methodological service in a preschool education institution. Specific provisions for the activity of a teacher-methodologist, defined in the professional standard of a teacher of a preschool education institution, are indicated.

The directions of the organization of methodological work in a preschool education institution are described (selection and methodical processing of modern achievements in the field of preschool education; development of methodological recommendations for the introduction of innovations in the preschool institution's work practice; development of sample development manuals for various types of work with children; provision of practical assistance in organizing children's life activities; systematic study and analysis of the state of the educational process; coordination of the activities of the methodological office with various structures; prevention of conflict situations in the teaching staff of the preschool education institution, etc.). The article defines the principles (priority of humanistic pedagogical values; expansion of the teacher's self-awareness; activation of subject-subject interaction; priority of the interests of the customer of educational services; continuity of methodological support; implementation of individualization of pedagogical activity, etc.) and functions of activity (motivational, corrective, stimulating, stabilizing, developmental, prognostic) of a methodologist of a preschool education institution.

The author systematized, compared, and tabulated the functions, principles, and directions of activity of the methodologist of the preschool education institution, showing their interdependence; indicated the expediency and importance of systematic and purposeful activities of the methodologist for the effectiveness of the educational process in the preschool education institution.

Keywords: methodological activity, methodologist, principles of activity, functions of activity, methodical service, methodological office.